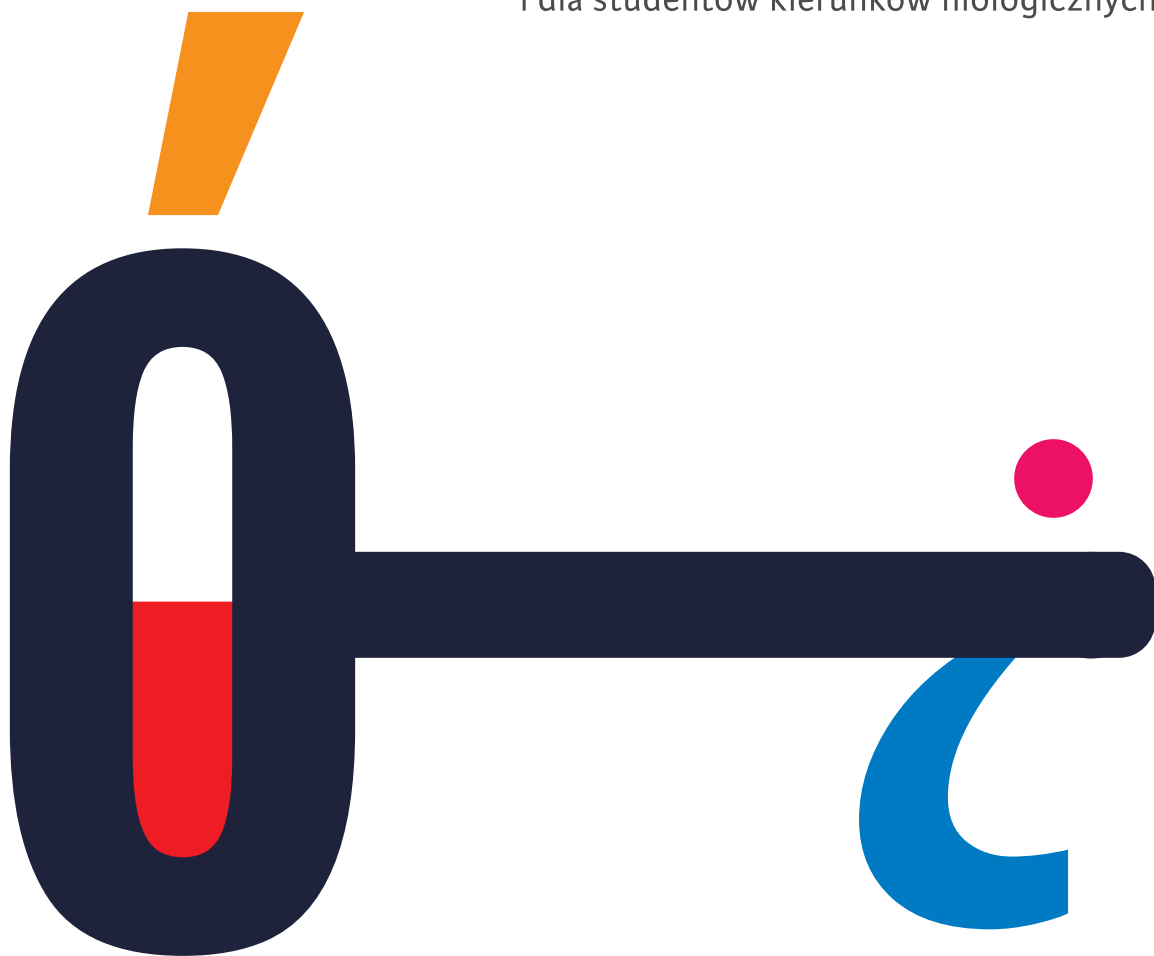


Małgorzata Kita

Wybieram gramatykę!

Dla cudzoziemców zaawansowanych na poziomie C
i dla studentów kierunków filologicznych



WYDAWNICTWO
UNIwersytetu śląskiego
KATOWICE 2017

**Wybieram
gramatykę!**

Podręczniki i Skrypty



Uniwersytetu Śląskiego
w Katowicach
nr 189

[Kup książkę](#)

Małgorzata Kita

Wybieram gramatykę!

**Dla cudzoziemców zaawansowanych na poziomie C
i dla studentów kierunków filologicznych**

Wydanie trzecie, poprawione

**Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Katowice 2017**

[Kup książkę](#)

Redaktor serii: Kultura i Język Polski dla Cudzoziemców
Romuald Cudak

Recenzenci wydania pierwszego
Anna Dąbrowska
Kazimierz Ożóg

Redakcja: Olga Nowak

Projekt okładki: Łukasz Kliś

Projekt stron tytułowych oraz redakcja techniczna: Marek Francik

Korekta: Ksymena Zawada-Szymczuk

Łamanie: Marek Francik

Copyright © 2017
by Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 1644-0552
ISBN 978-83-226-3240-6 (wersja drukowana)
ISBN 978-83-226-3030-3 (wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice

Wydanie III. Ark. druk. 39,5 Ark. wyd. 44,0.
Papier offset. kl. III, 90 g Cena 44 zł

Druk i oprawa:
„TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

[Kup książkę](#)

Spis treści

<i>Spis tabel, definicji i schematów</i>	7
<i>Do Czytelnika</i>	11
Część pierwsza — Dźwiękowa strona języka. Graficzna strona języka	
Wprowadzenie	15
Relacja głoska — litera	18
Spółgłoski i ich charakterystyka	30
Wymowa samogłosek nosowych	33
Wymowa spółgłosek i grup spółgłoskowych	37
Sylaba. Akcent	45
Samogłoski i spółgłoski w mówieniu	50
Onomatopeje	61
Intonacja	65
Dyktanda	72
Część druga — Fleksja	
Wprowadzenie	77
Wymiany morfonologiczne	82
Kategorie gramatyczne	93
Deklinacja rzeczowników	108
Wyrażenia przymkowe	140
Deklinacja przymiotników	148
Liczebniki	164
Przysłówki. Spójniki. Partykuły	168
Ćwiczenia utrwalające	175
Czasowniki. Koniugacja	177
Imiesłowy	218
Część trzecia — Słowotwórstwo	
Wprowadzenie	229
Słowotwórstwo rzeczowników	233
Rzeczowniki złożone	267
Słowotwórstwo przymiotników	273
Słowotwórstwo czasowników	285
Neologizmy	303
Ćwiczenia utrwalające	309

Część czwarta — Składnia

Wprowadzenie	315
Podmiot i orzeczenie (związek główny)	325
Przydawka. dopełnienie. Okolicznik	341
Rodzaje wypowiedzi pojedynczych	364
Analiza składniowa zdania pojedynczego	382
Operatory składniowe	389
Szyk wyrazów w zdaniu pojedynczym	393
Zdania złożone podrzędne i współrzędne	400
<i>Podręczny indeks terminologii gramatycznej</i>	451
<i>Literatura</i>	467
<i>Literatura uzupełniająca</i>	469
<i>Indeks nazwisk</i>	471

Spis tabel, definicji i schematów

Część pierwsza — Dźwiękowa strona języka. Graficzna strona języka

1. Alfabet fonetyczny	15
2. Od litery do głoski	18
3. Od głoski do litery	20
4. Opis spółgłosek według kryterium artykulacyjnego	30
5. Charakterystyka spółgłosek	31
6. Wymowa samogłosek nosowych	33
7. Wymowa niektórych grup spółgłoskowych (w ujęciu normatywnym)	37
8. Akcent wyrazowy	45
9. Klityki	48
10. Charakterystyka samogłosek	50

Część druga — Fleksja

11. Podział morfemów ze względu na funkcje	77
12. Podział morfemów fleksyjnych	77
13. Flektywy	78
14. Wymiany morfonologiczne	82
15. Wymiany spółgłoskowe	83
16. Palatalizacje	83
17. Alternacje spółgłosek miękkich	84
18. Depalatalizacje	84
19. Spółgłoski funkcjonalnie miękkie	84
20. Wymiany (alternacje) samogłoskowe	85
21. Części mowy (kryterium semantyczne)	93
22. Części mowy (kryterium gramatyczne)	95
23. Gramatyczne kategorie fleksyjne	96
24. Kategoria przypadka	97
25. Kategoria liczby	97
26. Kategoria rodzaju	98
27. Kategoria czasu	99
28. Kategoria osoby	99
29. Kategoria trybu	100
30. Kategoria strony	100
31. Kategoria aspektu	100
32. Kategoria stopnia	101
33. Podział rzeczowników na deklinacje	108
34. Końcówki przypadkowe rzeczowników	108
35. Zestawienie końcówek przypadkowych rzeczownika	113
36. Wyrażenia przyimkowe przyimek + grupa imienna w przypadku zależnym	140
37. Końcówki przypadkowe przymiotnika	148
38. Oboczności spółgłoskowe w przymiotnikach męskich liczby pojedynczej i mnogiej	150

39. Stopniowanie przymiotników	153
40. Deklinacja zaimków osobowych	157
41. Odmiana liczebników głównych	164
42. Sposoby tworzenia przysłówków	168
43. Stopniowanie przysłówków	168
44. Podział czasowników na koniugacje	177
45. Pełny paradygmat czasownikowy	177
46. Alternacje głoskowe w koniugacji	179
47. Koniugacja czasownika <i>być</i>	180
48. Tematy czasownika	186
49. Schemat tworzenia form czasownikowych	186
50. Niektóre czasowniki o tematach supletywnych	186
51. Budowa form czasu przeszłego	187
52. Czas przyszły	191
53. Strona bierna	194
54. Tryb przypuszczający (warunkowy)	199
55. Budowa trybu rozkazującego	203
56. Aspekt czasowników	210
57. Końcówki ruchome	213
58. Imiesłowy	218
Część trzecia — Słowotwórstwo	
59. Podział wyrazów ze względu na ich budowę słowotwórczą	229
60. Relacja motywacji słowotwórczej	230
61. Gramatyczny charakter podstawy słowotwórczej i derywatu	230
62. Budowa derywatu	231
63. Typy formantów	232
64. Kategorie słowotwórcze derywatów rzeczownikowych	233
65. Formanty kategorii słowotwórczych derywatów rzeczownikowych	233
66. Typy rzeczowników złożonych ze względu na gramatyczny charakter członów	267
67. Formanty rzeczowników złożonych	267
68. Dystrybucja interfiksów rzeczowników złożonych	267
69. Formanty sufiksalne w rzeczownikach złożonych	268
70. Złożenia jednostronnie motywowane i quasi-złożenia	268
71. Dystrybucja formantów przymiotnikowych w zależności od gramatycznego charakteru podstawy słowotwórczej	273
72. Formanty prefiksalne i sufiksalne przymiotników odprzymiotnikowych	278
73. Formanty prefiksально-sufiksálne przymiotników odrzeczownikowych	279
74. Formanty sufiksalne przymiotników odrzeczownikowych	279
75. Typy złożzeń przymiotnikowych ze względu na charakter gramatyczny członów	280
76. Budowa słowotwórcza przymiotników złożonych	280
77. Współwystępowanie formantu interfiksálnego i derywacyjnego w przymiotnikach złożonych	281
78. Podział derywatów czasownikowych ze względu na gramatyczny charakter podstawy słowotwórczej	285
79. Podział derywatów czasownikowych ze względu na formant	285

80. Formanty derywatów czasownikowych	286
81. Prefiksy czasownikowe	286
82. Ogólny schemat znaczeń przekazywanych przez prefiksalne czasowniki odczasownikowe	287
83. Znaczenie poszczególnych prefiksów czasownikowych	288
84. Czasowniki odrzeczownikowe paradygmatyczne	298
85. Czasowniki odprzymiotnikowe paradygmatyczne	298
Część czwarta — Składnia	
86. Wyrazy w wypowiedzeniu	315
87. Składniki syntaktyczne	316
88. Stosunki między składnikami syntaktycznymi	316
89. Typy szeregów	317
90. Typy związków	317
91. Typ wyrażania zależności składniowych między nadrzędnikiem a podrzędnikiem	318
92. Związki w wypowiedzeniu	318
93. Związki składniowe oparte na stosunku podrzędności (niewspółrzędności)	319
94. Związki składniowe w zdaniu	319
95. Rodzaje podmiotów	325
96. Zdania bezmianownikowe	328
97. Rodzaje orzeczeń	332
98. Orzeczenie imienne	334
99. Struktura części zdania	341
100. Przydawka w zdaniu	341
101. Rodzaje przydawek	342
102. Rodzaje dopełnień	342
103. Rodzaje okoliczników	343
104. Charakter gramatyczny okolicznika	343
105. Budowa zdania rozwiniętego	344
106. Typy konotacyjne czasowników	345
107. Formy wypowiedzi	364
108. Podstawowe typy schematów zdaniowych	365
109. Klasyfikacja zdań ze względu na liczbę orzeczeń	366
110. Klasyfikacja zdań złożonych ze względu na stosunki składniowe między zdaniami składowymi	367
111. Typy wypowiedzi ze względu na modalność intencjonalną	367
112. Wykresy zdań pojedynczych	383
113. Wskaźniki zespolenia zdania złożonego	400
114. Lista spójników	400
115. Relacje między zdaniami składowymi zdań złożonych (schematy zdań złożonych)	401
116. Rodzaje znaczeniowe zdań podrzędnych	413
117. Sposoby połączenia wypowiedzi podrzędnych	414
118. Rodzaje znaczeniowe wypowiedzi współrzędnych	415
119. Sposoby połączenia wypowiedzi współrzędnych	415
120. Zdania czasowe	435
121. Analiza składniowa zdania złożonego	439

Do Czytelnika

Książka przeznaczona jest dla osób, które opanowały już — przynajmniej w zarysie — polski system gramatyczny, dla których ten system przestał być obcy i które wstępny etap borykania się z polską morfologią mają za sobą.

Zakładam, że sięgający po tę książkę zna podstawowe pojęcia gramatyczne, dlatego też nie podaję żadnych definicji, np. rzeczownika, głoski, zdania... Koncentruję się natomiast na praktycznym zastosowaniu gramatyki. Czytelnikowi, któremu nazewnictwo gramatyczne sprawiałoby mimo to kłopoty, proponuję zestaw polskojęzycznych słowników terminologii gramatycznej (językoznawczej) w przekonaniu, że mogą mu one być przydatne w kontakcie z gramatyką.

Książka składa się z czterech części, z których każda przedstawia poszczególne poziomy języka: dźwiękowy, fleksyjny, słotwórczy i składniowy. Każdej części towarzyszy podręczny indeks odpowiedników podstawowych polskich terminów gramatycznych w czterech językach: angielskim, francuskim, niemieckim i rosyjskim, mający układ rzeczowy.

Informacje gramatyczne należy traktować jako syntetycznie przedstawiony, a może tylko przypomniany, repertuar środków i mechanizmów gramatycznych języka polskiego.

Wskazując gramatyczne prawidłowości i mechanizmy języka polskiego, kieruję również uwagę Czytelnika na zjawiska bardziej subtelne, na niuanse tkwiące w gramatyce, których świadomość i znajomość oraz celowe wykorzystanie w praktyce komunikacyjnej sprawiają, że poznawany język staje się coraz bliższy.

Skala trudności ćwiczeń jest zróżnicowana: obok łatwych są również ćwiczenia wymagające znacznego wysiłku intelektualnego. Moim zamierzeniem jest to, by Czytelnik wykonując ćwiczenia, nie wpadał w pułapkę mechaniczności i rutyny, by jego podejście do stawianych mu zadań było kreatywne, by rozwiązując problemy gramatyczne o różnym stopniu złożoności, czuł się nie obiektem nauczania, lecz partnerem tej pasjonującej formy interakcji społecznej, jaką jest proces poznawania języka. Jej drugą stroną — za pośrednictwem autorki i jej propozycji oraz ewentualnego nauczyciela, który będzie miał bezpośredni kontakt ze studiującym — jest sam JĘZYK oraz dziedzictwo kulturowe Polaków wyrażone w tym języku. Stąd wynika dobór tekstów literackich (będących egzemplifikacjami poszczególnych zjawisk gramatycznych), które zaczerpnięto z polskiej spuścizny literackiej, mocno zróżnicowanej językowo, stylistycznie, treściowo, emocjonalnie i (częściowo) chronologicznie.

Proponuję, by — poznając teksty literackie — Czytelnik szukał odpowiedzi na pytanie, co jest przyczyną wystąpienia danej formy gramatycznej. Pytanie: *dlaczego?* powinno Mu stale towarzyszyć.

Tytuł książki nawiązuje do następującej anegdoty historycznej:

Francuski krytyk literacki, zwany „księciem krytyków”, Charles Augustin Sainte-Beuve został wyzwany na pojedynek przez pewnego paryskiego dziennikarza. Sekundanci oznajmili wyzwaniem, że ma prawo wyboru broni.

— Wybieram gramatykę! — zawołał Sainte-Beuve. — Powiedźcie mojemu przeciwnikowi, że już nie żyje!

Życzę Czytelnikowi, by mógł uznać własną świadomość gramatyczną i umiejętności gramatyczne za swoje mocne strony. Mam nadzieję, że po wykonaniu zadań efekt będzie taki, jak przy układaniu puzzli: prawidłowo uporządkowane części złożą się w całość; poszczególne zagadnienia gramatyczne połączą się w spójny system gramatyczny.

Adresatami książki są studenci kierunków filologicznych: nie tylko polonistycznych, ale także neofilologicznych. Mogą z niej korzystać adepci glottodydaktyki zainteresowani nauczaniem języka polskiego jako obcego. Powinna być pomocna osobom, dla których polszczyzna jest językiem obcym, w poznawaniu i zgłębianiu gramatyki języka polskiego.

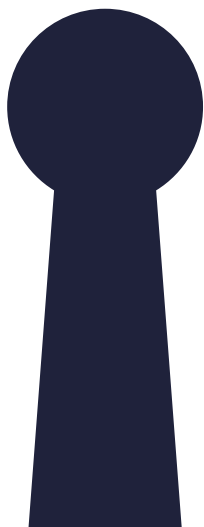
Zakres materiału zaproponowany w podręczniku odpowiada wymaganiom gramatyczno-syntaktycznym stawianym uczącym się języka zgodnie z programem nauczania języka polskiego jako obcego, opracowanym przez prof. dr. hab. Władysława Miodunkę dla Ministerstwa Edukacji Narodowej, określonym jako poziom zaawansowany C.

Dociekliwy Czytelnik może skonfrontować swoje rozwiązania ćwiczeń z poprawnymi odpowiedziami znajdującymi się na internetowej stronie Szkoły Języka i Kultury Polskiej Uniwersytetu Śląskiego (<http://sjikp.us.edu.pl/>).

Dziękuję też Pani Profesor Jolancie Tambor, dyrektor Szkoły Języka i Kultury Polskiej w Katowicach, oraz Panu Profesorowi Romualdowi Cudakowi, za życzliwość oraz słowa zachęty do przygotowania trzeciego wydania.

Wyrazy szczerzej wdzięczności kieruję do Pana Doktora Marcina Maciołka za wnikliwą koleżeńską lekturę tej książki.

M.K.



ISSN 1644-0552
Cena 44 zł (+ VAT)

ISBN 978-83-226-3030-3



9 788322 630303

Więcej o książce

